

Toeristische Delta Autoroute

Afstand

475 km

Startpunt

Maeslantkering, Hoek van Holland

De route gaat vanaf de Maeslantkering, het meest recente onderdeel van de Deltawerken, rechtsonder

Bijzonderheden

Er zijn diverse fiets- en wandelmogelijkheden bij de Deltawerken. Kijk voor fietsservicpunten en horeca op anwb.nl/fietsen/fietsroutes

Traject ■ Maeslantkering > Hollandse IJsselkering ■ 44,1 km

① Maeslantkering

Navigatieadres

Keringhuis
Maeslantkeringweg 139
3151 ZZ Hoek van Holland
Vanaf N220 (Maasdijk-
Hoek van Holland) volg
wegwijzer Maeslantkering.
Gratis parkeren bij Kering-
huis. Binnenwerk van
Deltawerk toegankelijk met
rondleiding via Keringhuis.
Toegang Keringhuis: € 2.
Diverse wandel- en fiets-
mogelijkheden, nabijgelegen
fietsknooppunt 22.
Vanaf het Keringhuis zijn
er tussen april en oktober
rondvaarten over de Nieuwe
Waterweg, de Fast Ferry ver-
trekt er naar de Maasvlakte,
het Oostvoornse
meer en Futureland.

Routes

Landtongroute (2013) via
knp: [anwb.nl/fietsen/
fietsroutes](http://anwb.nl/fietsen/fietsroutes)

Na bezoek Maeslantkering de
borden ri Rotterdam volgen. •
Bij kruispunt RA N220 ri
Rotterdam. • Ri Rotterdam
(N220) blijven volgen. • RA
bij splitsing N220 naar A20 ri
Rotterdam (A20 op). • Afrit 7
Maassluis nemen. • Einde afrit
RA Maassluis aanhouden, *Laan
1940-1945*. • Bij 3e verkeerslich-
ten bij de molen LA, *Julianalaan*.
• RD door Vlaardingen rijden.
• Vóór spoor RA *Deltaweg* op,
weg loopt parallel aan spoor. •
RD rijden, volg borden 'Havens
600-660'. • Ophaalbrug over,
met slingerweg naar links en
voor het spoor weer RA, paral-
lelweg aan spoor blijven volgen.
• RD ri Rotterdam Noord/Den
Haag A4 aanhouden. • RD onder
viaduct borden 'Schiedam/
Havens 500-560' aanhouden.
• RA (ná Shell-station) Havens
500-560 volgen. • Weg blijven
volgen, *Westfrankelandsedijk*.
• RA bij T-splitsing Westfran-
kelandsedijk blijven volgen. •
Doorgaande weg blijven volgen
(water over, haakse bochten),

Nieuw-Mathenesserweg. • RA
(voorrangskruising) ri Ring
(evenwijdig aan trambaan). • RA
S114 (ri Historisch Delfshaven; *de
moeite waard om te bekijken*). •
RD centrum S114 aanhouden. •
RD de S100 (links voorsorteren)
aanhouden, ri Erasmusbrug. •
RD de S100 ri A16 centrumring,
Maasboulevard, aanhouden.
• *Maasboulevard* min. 3 km
volgen (denk om uw snelheid:
50 km/uur). • RA de S108 ri De
Esch/Havens 100-147, *Kralingse
Zoom*. • Weg volgen tot in bocht
naar rechts, dan LA *Nesserdijk*
op. • *Nesserdijk* blijven volgen
onder de Van Brienenoordbrug
door. • Aan eind op T-splitsing
RA dijk op, *Schaardijk*. (Verderop
ziet u de Hollandse IJsselkering
liggen.) • In bocht naar rechts
LA N210 naar Krimpen a/d IJssel
volgen en na 50 m rechts de
Algerabrug over (de brug be-
vindt zich op de westelijke zijde
van de Hollandse IJsselkering).

A *Slepers, vissers, Oostinjevaarders*

Maassluis dankt zijn naam aan een voorloper van de Maeslantkering: de Maeslandsluys, die rond 1340 tussen Rotterdam en de Noordzee werd aangelegd. Het stadje werd later bekend om zijn sleepvaart- en bergingsbedrijven. In de haven kunt u nog de stoomsleepboot *Furie* (1916) bezoeken, bekend van de tv-serie *Hollands Glorie* naar de boeken van Jan de Hartog.

Vlaardingen was lange tijd dé haringstad van Nederland. Vlaardingse loggers waren in de 19e en begin 20e eeuw vertrouwde gasten in de havens van onder meer Bergen (Noorwegen) en Lerwick (Shetlandeilanden). Rond de Oude Haven en het Koningsplein is de sfeer van de verdwenen visserij nog op te snuiven. Op het Grote Visserijplein staat sinds 1950 een sfeervol monument dat herinnert aan de op zee gebleven vissers. Sommigen van hen liggen begraven in Lerwick, tussen vissers uit andere Nederlandse havens, zoals Katwijk en Scheveningen. Het door Rotterdam opgeslokte Delfshaven herinnert als haven van de 'Kamer Delft' aan het rijke verleden van de Verenigde Oost-Indische Compagnie (VOC), opgericht in 1602. 111 schepen liepen hier op de VOC-werf van stapel. De bekendste Delfshavenaar was vermoedelijk Piet Hein, die in 1628 de Spaanse Zilvervloot veroverde. Het bekende lied van de Zilvervloot – 'Piet Hein, zijn naam is klein, zijn daden benne groot, hij heeft gewonnen de Zilveren Vloot' – dateert pas van 1844.

Traject ■ Hollandse IJsselkering > Volkerakdam ■ 52,4 km

② Hollandse IJsselkering

Navigatieadres

CG Roosweg
Capelle aan de IJssel (N210)
De Algerabrug loopt eroverheen.
Binnenwerk kering niet toegankelijk, uitgezonderd schoolklassen op afspraak.
Geen parkeergelegenheid.
Diverse wandel- en fietsmogelijkheden, nabijgelegen fietsknooppunten 65 – 70.

Routes

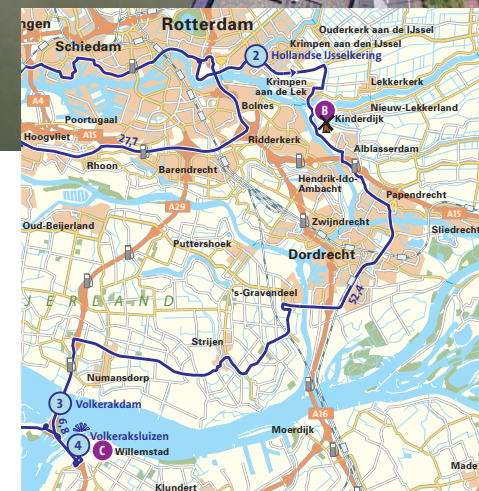
Koeiboehrout (2011):
anwb.nl/fietsen/fietsroutes

N210 ri Krimpen a/d IJssel volgen, RA Algerabrug (Hollandse IJssel) over tussen de sluisen door. • Volg Krimpen a/d Lek (N210). • 3e rotonde RA naar pontje Krimpen a/d Lek/ Kinderdijk. • Kinderdijk volgen. • Als weg omhooggaat, rijstrook 'VEER' volgen en gevaarlijk kruispunt oversteken naar pontje (tarief: € 2,70 voor auto met 2 personen). • Na pontje rechtdoor. • Einde weg RA ri Alblasterdam (de moeite waard om Kinderdijk te bekijken). • Oost Kinderdijk volgen langs het water. • RA ri Papendrecht. • Onder viaduct LA Papendrecht N915. • Bij verkeerslichten RA ri Papendrecht, *Edisonweg*. • Weg vervolgen door Papendrecht ri Dordrecht. • Voor viaduct N3 Dordrecht volgen. • Blijf N3 volgen. • Einde N3 ri 's-Gravendeel N217 door Kil-tunnel (tol € 2). • LA ri Mookhoek (scherpe bocht naar links, let op tegemoetkomend verkeer). • Rij door Mookhoek, Strijen en De Klem naar Numansdorp. • Op rotonde nabij Numansdorp borden Zierikzee aanhouden. • Over viaduct A29 ri Zierikzee.

③ Negentien molens en een wiegje

De strijd tegen het buitenwater loopt in Nederland parallel aan de strijd tegen het binnenwater. Kinderdijk is bekend om zijn negentien windmolens, die sinds 1997 op de Werelderfgoedlijst van de UNESCO staan. Het zijn acht ronde stenen molens aan de Nederwaard, acht rietgedekte achtkanters aan de Overwaard met daarnaast een wipmolen, én twee rietgedekte achtkanters in de polder Nieuw-Lekkerland. De naam Kinderdijk zou te danken zijn aan een wonderbaarlijke redding in 1421, het jaar van de Tweede Sint-Elisabethsvloed, toen ook De Biesbosch is ontstaan. Op de plaats van het huidige Kinderdijk spoelde een wiegje aan met daarin een levend meisje. Ze had het overleefd omdat een kat met zijn pootjes de wieg in balans had gehouden ...

Hollandse IJsselkering

3 Volkerakdam

4 Volkeraksluizen

Navigatieadres

De Volkerakdam loopt van Hellegatsplein naar Achthuizen (A29/A59). De Volkeraksluizen zijn nabij het RWS-gebouw, Hellegatsweg 2a, 4797 SM Willemstad. Rechts van het RWS-bedieningsgebouw (niet toegankelijk) staat de uitkijktoren met infobord, te bereiken via het wandelpad. U kunt om het RWS-complex heen lopen. Gratis parkeerplaats tegenover het gebouw. Diverse fiets- en wandelmogelijkheden. Nabijgelegen fietsknooppunten 23 – 29 (vesting Willemstad). Bij de Volkeraksluizen is een audiotour verkrijgbaar over het bouwwerk, de werking en de historie.

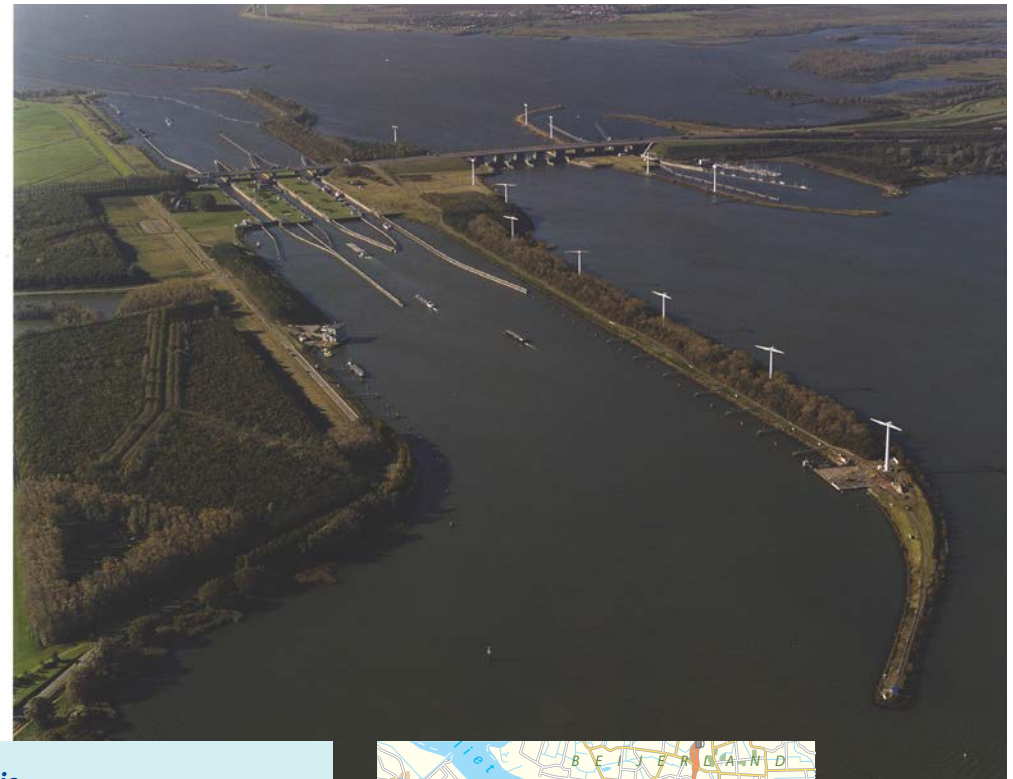
Routes

Ooltgensplaatroute (2011) via knp: anwb.nl/fietsen/fietsroutes

Over de Volkerakdam (onderdeel Deltawerken) rijden. • Links aanhouden A29 ri Breda. • Afslag Willemstad (afrit 23). • Einde afrit RA ri Willemstad. • Bocht naar links volgen tot Willemstad. • Eind van de weg LA, *Hellegatsweg 2*. • Parkeerterrein links van de weg (tip: uitkijktoren Volkeraksluizen).

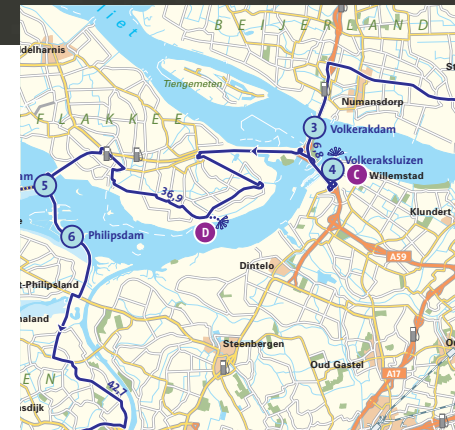
Terug naar A29 ri Zierikzee. • Op knooppunt Hellegatsplein ri Zierikzee via N59. • Bij verkeerslichten LA ri Ooltgensplaat (om het benzinestation heen). • Door Ooltgensplaat bij T-splitsing LA omhoog *Molendijk* op. • Bij kruispunt RA, Voorstraat. • Voor parkeerterrein RA en volg borden 'Andere richtingen'. • Op driesprong links aanhouden (ANWB-bord 'Goeree-Overflakkee') naar fietsknp 93. • Bij T-splitsing RA, *Galathesedijk*, fietsknp 93. • (Voor mooi uitzichtpunt naar Paviljoen Sluishaven: op T-splitsing LA Mariadijk; doodlopende weg, daarna terugrijden). • Blijf borden 'Andere richtingen' volgen, *Grote Bloksedijk*. • In bocht LA

Bloksedijk op (ANWB-bord 'Goeree-Overflakkee'). • Bij driesprong LA *Nieuwe Bloksedijk* op (ANWB-bord 'Goeree-Overflakkee'). • In Oude-Tonge RA doorgaande weg volgen langs water. • Bij voorrangskruising LA (N498) ri Nieuwe-Tonge (= Oude-Tonge weer in). • Door Oude-Tonge ri Zierikzee. • Op voorrangskruising LA N59 naar Zierikzee (Sint Philipsland). • Bij verkeerslichten RA N59 ri Zierikzee (Sint Philipsland). • Afrit N257 Strand Grevelingendam nemen. • Eind afrit LA N257 onder viaduct door en op rotonde RA naar Restaurant Grevelingen (voor uitzicht op Grevelingen en Philipsdam).

C Dank aan Willem van Oranje

Ook de vesting Willemstad, gelegen aan het ontmoetingspunt van Volkerak en Hollands Diep, moest zich niet alleen verdedigen tegen de menselijke vijand, maar vooral ook tegen het water. Vier vloedmerken aan het militair wachthuis bij de Waterpoort getuigen ervan. Ze herinneren aan overstromingen in 1775, 1808, 1916 en 1953. Het stadje heette eerst Ruigenhil, maar na de moord op Willem van Oranje (1584), de 'vader des vaderlands', werd het ter ere van hem herdoopt in Willemstad. Het was Willem die Ruigenhil ook tot vesting had laten versterken. Zijn zoon prins Maurits voltooide de vesting tot een zevenpuntige ster. De bastions op de punten kregen elk de naam van een van de Zeven Provinciën, die in oorlog waren met Spanje. In mei 1940, het begin van de Tweede Wereldoorlog, speelde het monumentale plaatsje nog een militaire rol als deel van het zuidfront van de Vesting Holland.

Volkeraksluizen

Traject — Grevelingendam > Philipsdam > Oesterdam — 64,1 km

5 Grevelingendam

Navigatieadres

De Grevelingendam loopt van Zuid-Holland (Oude Tonge) naar Schouwen-Duiveland, Bruinisse (N59). Voor het recreatiegebied: volg de wegwijzers Strand Grevelingen. Parkeergelegenheid op de dam. Bij parkeerplaats aan Oosterscheldezijde bij monument 'kabelbaananker' is een informatiezuil. Diverse fiets- en wandelmogelijkheden. Nabijgelegen fietsknooppunten 67 – 90.

Routes

Ooltgensplaatroute (2011), via knp;
Sint Philipslandroute (2011), via knp: anwb.nl/fietsen/fietsroutes

6 Philipsdam

Navigatieadres

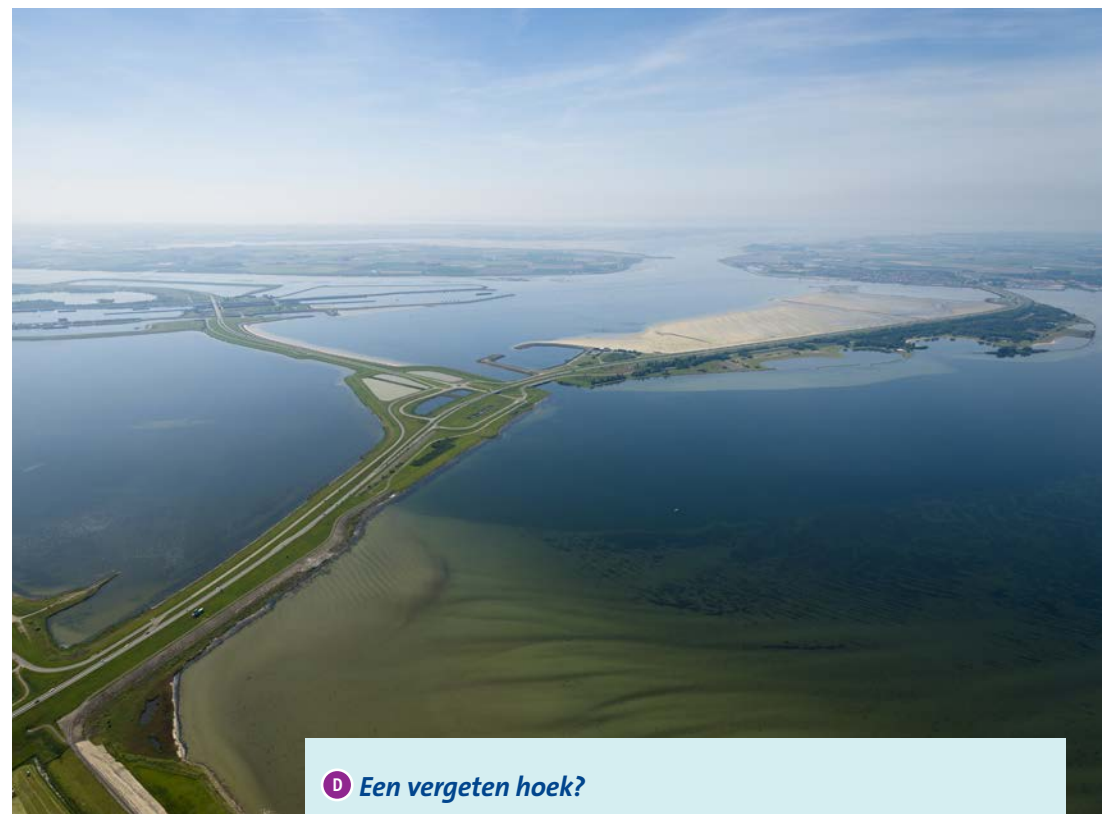
De Philipsdam loopt van de Grevelingendam naar Sint Philipsland (N257). De Krammersluizen, Krammersluis/Philipsdam, Bruinisse. Volg de wegwijzer Uitzichtpunt Krammersluizen voor uitzichttoren met informatiebord. Sluizen niet publieks-toegankelijk. Uitzichttoren (gratis), met parkeergelegenheid. Diverse fiets- en wandelmogelijkheden. Nabijgelegen fietsknooppunten 90 – 99.

Routes

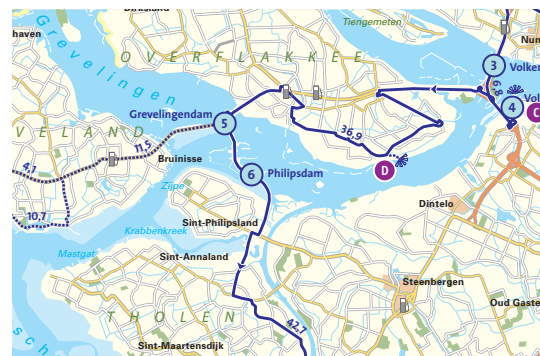
Deltafietsroute bij Philipsdam 'tussen zoet en zilt'
Lekker Thools:
www.routes.vvzeeland.nl

Vanaf Restaurant Grevelingen terug naar N257 ri Sint Philipsland.

- Over de Philipsdam en de Krammersluizen (onderdeel Deltawerken) rijden.
- Volg borden LA uitzichtpunt Krammersluizen met uitzichttoren.
- Route terug naar N257 nemen (ri Sint Philipsland).
- Einde autoweg RA ri Tholen.
- Bij rotonde LA ri Tholen (N656).
- Bij T-splitsing LA ri Tholen.
- 1e afslag RA naar Tholen (*Hiksedijk*, gaat over in *Molendijk*).
- In Oud-Vossemeer ri Tholen.
- N286 naar Goes volgen (RA bij rotonde).
- Bij verkeerslichten LA ri Goes (N659), *Reimers-waalweg*.
- U rijdt over de Oesterdam (onderdeel Deltawerken).

Grevelingendam

D Een vergeten hoek?

Ten zuiden van Ooltgensplaat en Oude-Tonge, in een gebied dat zwaar is getroffen door de Februariramp van 1953, vloeien de Krammer en het Volkerak in elkaar over. Publicist en vogelkenner Johan Everaers noemde deze streek, met de Krammerse Slikken, in enkele artikelen een 'vergeten hoek'. Toch trokken deze oevers in de 19e eeuw de aandacht van verschillende bekende Franse auteurs die erlangs voeren, onder wie Gérard de Nerval, Victor Hugo en Jules Verne. Zij en hun reisgenoten schreven over dit Zeeuwse en Hollandse rivierenland. Zoals Paul, de broer van Jules Verne: 'Nu eens waren we in een smal vaarwater, dan weer op wezenlijke meren, die geen uitgang schenen te hebben, en dat te midden van koffen, tjalken, vissersschuiten, boeiers, schoeners, stoomboten, waardoor die wateren, zo rustig als de uitgestrekte weilanden die haar omzoomden, voortdurend bevaren worden. Een informatieve én dichterlijke ontboezeming!

Traject ■ Oesterdam > Bathse Spuisluis ■ 11,2 km

⑦ Oesterdam

Navigatieadres

De Oesterdam loopt van Tholen naar Bath (N659). Parkeergelegenheid (gratis) bij recreatiegebied Speelmanplaten nabij RWS-gebouw: 4691 PV, Tholen. Diverse fiets- en wandelmogelijkheden. Nabijgelegen fietsknooppunten 38 – 77.

Routes

Zoomroute (2011), via knp: anwb.nl/fietsen/fietsroutes
Langs waardevolle erven: www.routes.vvzeeland.nl

Let op: 50 m voor einde Oesterdam (voor kruispunt) LA parallelweg op. • Einde van de weg, voor het kanaal, RA langs het *Spuikanaal*. • Dan LA *Wes-telijke Spuikanaalweg* parallel aan kanaal volgen tot Bathse Spuisluis.

E *Het verdronken Reimerswaal*

De Oesterdam doorsnijdt het oostelijke gebied van de beroemdste verdronken stad van Nederland: Reimerswaal. Ooit was Reimerswaal de derde stad van Zeeland, na Middelburg en Zierikzee. Nadat de Sint-Felixvloed van 1530 heel oostelijk Zuid-Beveland had weggevaagd, hield Reimerswaal het als een eilandje nog een eeuw vol. De stad werd geplaagd door nieuwe overstromingen, stadsbranden en een plundering door de Geuzen. Toen in 1631 enkele duizenden Spaanse krijgsgevangenen vlak buiten de stad werden ondergebracht, vertrokken de laatste Reimerswalers naar het nabije stadje Tholen. Tot in de 18e eeuw vormden ze daar een aparte gemeenschap.

De verdronken stad werd het domein van archeologische schatgravers, onderzoekers en romantisch aangelegde nieuwsgierigen. Nu heerst er een betreedverbod. Vrijwel niets bleef voor het oog over van de ooit zo belangrijke stad. Toch luiden volgens een legende op gezette tijden nog altijd de klokken van Reimerswaal, diep onder het wateroppervlak van de Oosterschelde ...

Oesterdam

Traject ■ Bathse Spuisluis > Zandkreekdam ■ 40,7 km

8 Bathse Spuisluis

Navigatieadres

Nabij Bath (gemeente Reimerswaal, postcode 4411)
GPS: N 51°23'36" - E 4° 14' 11."
Parkeergelegenheid nabij Belgische Grensmaal (1 km verderop). Binnenwerk niet publiekstoegankelijk. Diverse fiets- en wandelmogelijkheden. Nabijgelegen fietsknooppunten 76 – 78.

Routes

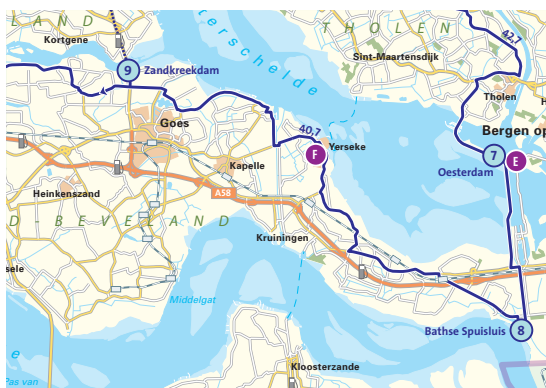
Zoomroute (2011), via kp: anwb.nl/fietsen/fietsroutes

Grensweg RA. • Na 50 m rechts aanhouden, *Brugweg.* • Einde weg LA ri Rilland. • In Rilland ri Krabbendijke. • Door stationsbuurt ri Krabbendijke. • LA N289. • N289 blijven volgen ri Kruiningen. • Op rotonde RA ri Oostdijk. • Over de dijk door Oostdijk. • Op vijfsporang LA ri Yerseke. • Spoorwegovergang over, *Inundatieweg,* ri Yerseke. • 5 km over dijk rijden. • Op T-splitsing RA Molendijk op naar Yerseke. • Rotonde rechtdoor 'Havens' aanhouden. • Bij splitsing links aanhouden, weg door Yerseke volgen over de dijk. • 'Havens' blijven aanhouden tot Wemeldinge op borden staat.

• 'Wemeldinge' volgen (enkele kilometers). • Over brug RA naar Wemeldinge. • In Wemeldinge weg volgen over dijk, langs water ri Kattendijke. • Weg volgen langs Veerse Meer. • Kattendijke voorbijrijden en op dijkweg naar Goes blijven. • In Goes rechtdoor. • Bij driesprong RA door Goes, Krukweg. • Na Goes door Wilhelminadorp doorgaande weg volgen. • LA bij ophaalbrug ri Wolphaartsdijk. • Op T-splitsing RA ri Wolphaartsdijk. • Bij verkeerslichten RA (N256) ri Zierikzee voor Zandkreekdam (onderdeel Deltawerken).

Bathse Spuisluis

f Van mosseloorlogen tot oesterputten

De schelpdiercultuur in het oostelijk bekken van de Oosterschelde bloeide op na het ontstaan van het Verdrongen Land van Zuid-Beveland in de 16e eeuw. De (bak)stenen van de vele verdrongen dorpen in het gebied versterkten de natuurlijke habitat van de mosselen en oesters, die zich graag op een harde ondergrond hechten. Mosselvisserij uit Antwerpen, Bergen op Zoom, Tholen, Yerseke en andere plaatsen vochten soms ware 'mosseloorlogen' uit om deze rijke vangstgebieden. In de 19e eeuw werd de schelpdiercultuur van 'visserij' omgevormd tot gereguleerde 'teelt', met vaste toegewezen percelen.

Yerseke is nog altijd een internationaal centrum van de schelp- en schaaldiercultuur. Als u langs de Oosterschelde-oever van deze plaats wandelt, met overal een mooi uitzicht op de Oosterschelde, kunt u niet om de schelpdierteelt heen. U komt langs de ruime Julianahaven, met kotters uit Yerseke en andere vissersplaatsen, zoals Zierikzee. Vervolgens loopt u langs de Prins Willem Alexander(jacht)haven en de Oesterputten. Alles is getekend door visserij en andere maritieme zaken: hallen van verwerkingsbedrijven, een scheepswerf, trucks met mosselembles, een handel in scheepsmotoren ...

Het hart van dit alles is het unieke complex van de Oesterputten. De eerste oesterput is in 1871 aangelegd aan de buitenzijde van de Breedsendijk, tussen dijkpalen 78 en 79. Het terrein met zijn schilderachtige kleine loodsen en bewaarbassins (de putten) is nog in bedrijf; her en der stroomt speelwater uit de kleine loodsen de insteekhaventjes in. In recente jaren zijn de putten voor de bezoeker ontsloten, onder meer door de aanleg van een wandelbrug over een deel van het complex, rondleidingen en verschillende horecavoorzieningen.

Traject ■ Zandkreekdam > Veersegatdam ■ 63,7 km

9 Zandkreekdam*

Navigatieadres

Gps-coördinaten:
51°33' NB – 3°52' OL
(1e Deltaweg, Wilhelminadorp). De Zandkreekdam ligt tussen Kats (Noord-Beveland) en Wilhelminadorp (Zuid-Beveland), N256. Nabijgelegen fietsknooppunten 34 – 35. Parkeerplaats aan de oostkant (Oosterschelde) bij de frituur. Diverse fietsmogelijkheden.

Routes

Schengeroute (2011) via knp: anwb.nl/fietsen/fietsroutes
Rond het Veerse Meer: www.routes.vvzeeland.nl
Zilte route langs mosselen en oesters: www.routes.vvzeeland.nl

Bij P staat een informatiebord. • U rijdt vervolgens door over de Zandkreekdam. • Om terug te keren op de route: ga terug over de Zandkreekdam. • Afslag Kats (N255) ri Goes. • Op terugweg na Zandkreekdam bij verkeerslichten RA ri Wolphaartsdijk. • In Wolphaartsdijk doorgaande weg borden 'Veerse Meer' volgen. • Bij kruispunt met fietsknp 50 LA ri Veerse Meer (weg 10 km volgen ri Arnemuiden), *Oranjepolderseweg*. • Op voorrangskruising LA ri Arnemuiden, *Van Cittersweg*. • Weg volgen door Arnemuiden. • Op rotonde A58 ri Vlissingen. • Koudekerke/Zoutelande aanhouden (N288). • Steeds N288 tot aan Westkapelle (ca. 15 km). • In Westkapelle N287 tot aan Domburg. • In Domburg N287 ri Oostkapelle. • In Oostkapelle ri Serooskerke. • Op rotonde LA ri Vrouwenpolder (N287). • Ri Neeltje Jans (N57) over Veersegatdam (onderdeel Deltawerken).

Zandkreeksluis

G Chopin, verkassende vissers, een klok en een lied

Het veer tussen Kortgene en Wolphaartsdijk, ooit een levensader van Noord-Beveland, werd overbodig door de komst van de Zandkreekdam in 1960. De in Zeeland legendarische Commissaris der Koningin De Casembroot bestelde voor de laatste overtocht een fanfare, die de treurmars van Chopin speelde. De Casembroot streek zelf de vlag van het veerschip. Hij zei: 'Bij deze laatste tocht heb ik het toch een beetje taai. Jawel, ik ben bewogen. Ten slotte verdwijnt met deze veerdienst een stuk van Zeeland zelf. En al zetten we nu een streep onder iets wat veel bezwaren had, er waren toch óók mooie kanten aan.' Gelukkig vaart er tegenwoordig 's zomers regelmatig een toeristisch pontje tussen beide 'overkanten'. Sinds de 19e eeuw zijn de vissers van Arnemuiden al aan het verkassen. Omstreeks 1875 leefde twee derde van de bevolking van Arnemuiden van de visserij. Door de verzanding van de Arne en de afdamming van het Sloe (1873) weken de Arnemuidse vissers uit naar Vlissingen en Veere. Door de komst van de Veersegatdam (1961) werden de vissers opnieuw in hun levensonderhoud getroffen. Door de afsluiting van het Veerse Gat was de vissershaven van Veere onbereikbaar geworden; nu werd Colijnsplaat een van hun thuishavens. In Arnemuiden blijkt de band met de zee onder andere uit de getijdenklok uit 1589, die prijkt boven de toreningang van de kerk uit 1858. Hij geeft hoog- en laagwater, de tijdstippen der maangestalten, zonsopkomst en -ondergang aan. De zee is nog altijd hier! En wie kent niet 'De klok van Arnemuiden'? Ook dit lied gaat over de visserij. Dico van der Meer schreef het lied op muziek van H. Mengers (1949). Het werd voor het eerst op de plaat gezet door Max van Praag. Later kreeg het opnieuw bekendheid door de Havenzangers. Nog steeds staat 'De klok' op het repertoire van veel koren en artiesten.

Traject ■ Veersegatdam > Oosterscheldekering ■ 8,3 km

10 Veersegatdam

Navigatieadres

De Veersedam loopt van Vrouwenpolder naar Noord-Beveland, Oost Westweg, (N57). Parkeermogelijkheden (gratis en betaald). Diverse fiets- en wandelmogelijkheden. Nabijgelegen fietsknooppunten 30 – 3 – 2.

Routes

Vliedbergenroute:
www.routes.vvzeeland.nl
Napoleonroute:
www.routes.vvzeeland.nl

N57 blijven volgen ri Neeltje Jans. • Afslag Deltapark Neeltje Jans/i-Oosterschelde en daarna óf Deltapark Neeltje Jans (links van het Deltawerk) óf i-Oosterscheldekering bij Topshuis, *Dijkgraaf A.M. Gelukweg* (rechts van het Deltawerk), kiezen.

Veersegatdam

H *Opgeviste souvenirs van een godin*

Via de Zandkreekdam staat het Veerse Meer in verbinding met het huidige Nationaal Park Oosterschelde. De Oosterscheldekering is er de westelijke begrenzing van. Achter de hedendaagse natuurwaarden, recreatie, visserij en handelsvaart ligt een rijke geschiedenis van tweeduizend jaar strijd tegen het water, allerlei maritieme activiteiten en cultuur.

De Oosterschelde is ook de stroom van de inheems-Romeinse godin Nehalennia. Vóór het huidige dorp Colijnsplaat lag de Romeinse handelsplaats Ganuenta, waarvan de restanten nu op een diepte van zo'n 25 m in de Oosterschelde liggen.

Romeins Domburg en Ganuenta, beide gelegen aan de toenmalige Scheldemond, waren de enige plaatsen waar Nehalennia omstreeks 200 n.Chr. werd vereerd, door schippers en maritieme handelaars. Op het Domburgse strand zijn al in 1647 resten van een tempelachtig gebouw en Nehalennia-altaren gevonden. Ook Ganuenta was een belangrijke haven, met kaden en rumoer van schepen die geladen en gelost werden. Colijnsplaatse altaarstukken werden voor het eerst opgevist in 1970 door Schipper K. Bout met zijn viskotter Tholen 6.

Bij het vierhonderdjarig jubileum van Colijnsplaat in 1998 besloot het dorp een bijzondere herinnering aan Ganuenta te stichten: een 'tempeltje' voor Nehalennia. Zes jaar later stond het er. Visserij was dus de schakel tussen Nehalennia en Colijnsplaat, het eerste dorp dat in het in 1530 verdrinken Noord-Beveland werd gesticht.

Traject ■ Oosterscheldekering > Neeltje Jans > Brouwersdam ■ 21,9 km

11 Oosterscheldekering

Navigatieadres

Gps-coördinaten:

51°33' NB – 3°52' OL.

De Oosterscheldekering loopt van Kamperland (Noord-Beveland) naar Burgh-Haamstede, Schouwen-Duiveland (N57).

12 Neeltje Jans

Navigatieadres

Faelweg 5

4354 RB Vrouwenpolder

Volg wegwijzers Neeltje Jans.

Gratis parkeren bij

Ir. Topshuis Dijkgraaf,

AM Gelukweg 1, 4354 RA

Vrouwenpolder

(ten westen van N57).

Diverse wandel- en fietsmogelijkheden.

Nabijgelegen fietsknooppunten 4 – 70, wandelen: LF1.

Bij de Oosterscheldekering is een audiotour verkrijgbaar

over het bouwwerk, de werking en historie.

Routes

Deltafietsroute bij Oosterscheldekering

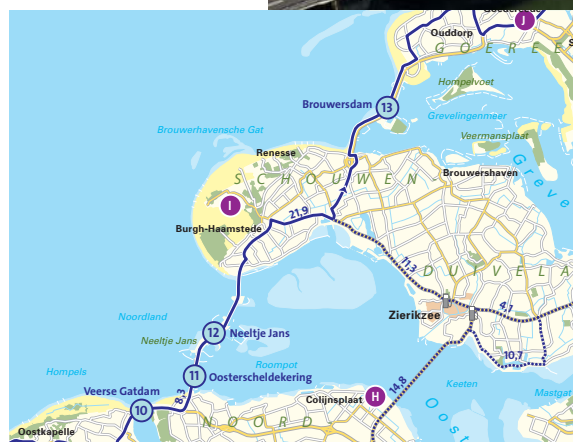
'Kroon op de Deltawerken'

Fietsroutes Ontdek Noord-Beveland en Toen & Nu:

www.routes.vvzeeland.nl

Terug naar N57 en over Oosterscheldekering (het grootste onderdeel van de Deltawerken) ri Burgh-Haamstede en Renesse.

- Bij verkeerslichten LA N57 Ouddorp/Rotterdam, daarna RA Ouddorp/Rotterdam.

1 Vliegveld Haamstede

Ten westen van het Schouwse deel van de N57 ligt de Kop van Schouwen, al vóór de Tweede Wereldoorlog een belangrijk strandrecreatie- en vakantiegebied voor inwoners van de regio Rotterdam. Welgestelde toeristen konden zelfs arriveren met een 'kist' van de eerste binnenlandse luchtlijn van KLM: Rotterdam-Haamstede (1931-1939), later doorgetrokken naar Vlissingen en Knokke. De vuurtoren Westerlicht van Nieuw-Haamstede uit 1837 kreeg zijn opvallende, spiraalvormige rood-witte beschildering pas in 1935. Wegens de nabijheid van het vliegveld Haamstede moest het Westerlicht immers wel opvallen, om botsingen met vliegtuigen te voorkomen. Tegenwoordig dient het vliegveld nog voor de zweefvliesport.

Oosterscheldekering

Traject ■ Brouwersdam > Haringvlietsluizen en -dam ■ 22,2 km

13 Brouwersdam

De Brouwersdam loopt van Ouddorp naar Scharendijke (N57), Dammenweg.

Navigatieadres

Ossenhoek 1
3253 MH Ouddorp.
Volg wegwijzers
Brouwersdam op N57.
Gratis en betaalde (zomer)
parkeerplaatsen op de dam.
Veel recreatiemogelijkheden.
Nabijgelegen fietsknoop-
punten 84 – 51.
Bij de Brouwersdam is een
audiotour verkrijgbaar. Deze
vertelt alles over het bouw-
werk, de werking en historie.

Routes

Molenroute en
Zilte lucht route:
www.routes.vvzeeland.nl

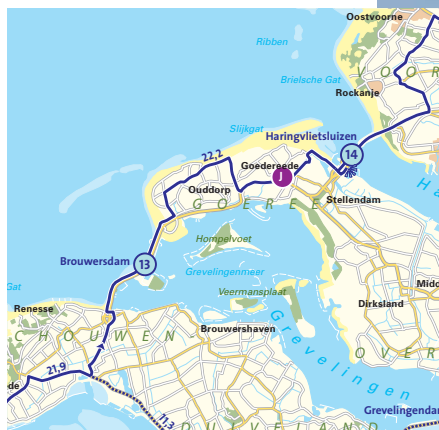
Op de Brouwersdam (onderdeel
Deltawerken) LA afslag Noord-
zeestrand. • Boven op dam RA,
dam langs Noordzeestrand
volgen. • Als u zeehondjes wilt
zien, ga dan boven op de dam
LA en rij door tot aan informa-
tiebord van RWS bij de inham. •
Aan het einde op T splitsing LA
ri vuurtoren. • Op kruising RA
Strand/Ouddorp (ANWB-bord
'Goeree-Overflakkee'). • Oud-
dorp/Rotterdam aanhouden. •
Op rotonde ri Rotterdam. • LA
bij verkeerslichten ri Goede-

reede-Havenhoofd. (Het is de
moeite waard om in Goede-
reede (meteen LA) een kijkje
te nemen). • Ri Havenhoofd.
• Op kruispunt LA Haven-
hoofd in, langs het water. • Ri
Haringvlietsluizen (onderdeel
Deltawerken).

1 Paus Adrianus

Het miniatuurstadje Goedereede is een voorbeeld van economische en bestuurlijke verwachtingen die niet zijn uitgekomen. Resultaat: een intiem juweeltje van Hollands stedschoon. In 2012 vierde het stadje zijn zevenhonderdjarig bestaan. De bekendste Goedereedenaar is de enige Nederlandse paus uit de geschiedenis, paus Adrianus. Hij was (in naam) pastoor van Goedereede en Ouddorp en werd door zijn beschermheer Karel V op de stoel van Petrus gemanoeuvreed. Zijn pontificaat duurde maar van januari 1522 tot september 1523, toen hij stierf.

In het zeer wereldse en wulpse Rome werd de sobere ex-inquisiteur Adrianus gehaat. Zijn grafschrift luidde: 'Hier ligt een onvrome tussen Vromen.' De Romeinen noemden de lijfarts die hem niet in leven kon houden, 'de redder van Rome!' Wie niet naar Rome wil om in de sporen van 'meester Aryaen' te treden, kan in De Gouden Leeuw aan de Markt in Goedereede een heuse 'pausenkamer' bezoeken, waar Adrianus ooit woonde – althans, volgens een verhaal uit de 19e eeuw. Neem bij uw bezoek dus een korreltje zout mee.

Brouwersdam

Traject ■ Haringvlietsluizen en -dam > Hartelkering ■ 31 km

14 Haringvlietsluizen/-dam

Navigatieadres

De Haringvlietdam loopt van Stellendam naar Hellevoetsluis. Op N57 volg borden naar Haringvlietsluizen. Haringvlietplein 3 3251 LD Stellendam (expo Haringvliet). Gps: 51°49'58" NB – 4°2'59" OL. Gratis parkeren bij Haringvliet Expo www.expoharingvliet.nl Een rondleiding van het binnenwerk kan alleen via Haringvliet Expo. Diverse fiets- en wandelmogelijkheden. Nabijgelegen fietsknooppunten 64 – 21.

Routes

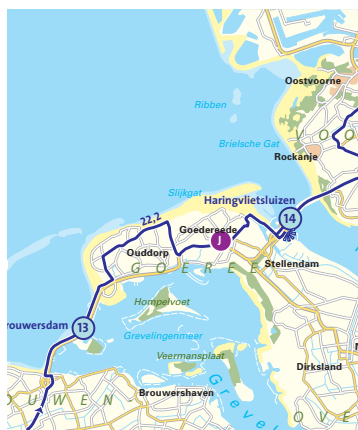
Deltafietsroute bij Haringvlietsluizen 'Kraan van Europa' Haringvlietroute (2013), via knp: anwb.nl/fietsen/fietsroutes

Tramroute

Landschapsroute 2: www.routes.vvzeeland.nl

Onder viaduct op rotonde LA ri Haringvlietsluizen. • Na bezoek Expo Haringvliet terug naar N57 ri Rotterdam en over Haringvlietdam (onderdeel Deltawerken) • Op rotonde LA afslag Rockanje/Oostvoorne (N496). • Op volgende rotonde RA Oostvoorne/Brielle (N496). • Bij T-splitsing RA ri Brielle (N218). • RD op N218 ri Rotterdam; 15 km N218 blijven volgen langs verschillende plaatsjes. • Bij afslag Rozenburg/Rotterdam LA via N218 over Hartelkering (onderdeel Deltawerken) naar de A15.

Haringvlietsluizen

K *Het begin van de vrijheid*

Brielle is tegenwoordig net als Willemstad een watersportcentrum. En net als Willemstad dankt de plaats zijn grote bekendheid aan de Opstand tegen Spanje in de 16e eeuw. Weinig mensen weten dat het stadje, dat op zijn kleine oppervlak bijna vierhonderd rijksmonumenten telt, met het Friese Harlingen de meeste monumenten per inwoner van Nederland heeft. De inname van Den Briel door de watergeuzen op 1 april 1572 was het begin van de bevrijding van Holland en Zeeland van de terreur van de Spaanse landvoogd Alva. Vandaar de trotse schildspreuk van de stad: Libertatis Primitiae, ofwel 'eersteling van de vrijheid'. Brielle viert dat nog elk jaar. Generaties kinderen kennen het rijmpje 'Op 1 april verloor Alva zijn bril'.

Toch had deze historische gebeurtenis ook een keerzijde: na de bevrijding ontvoerden de geuzen negentien katholieke geestelijken uit Gorinchem en brachten hen in Den Briel om het leven. Brielle is daarom sinds de 19e eeuw een katholiek bedevaartsoord. De in 1932 in gebruik genomen Bedevaartskerk H.H. Martelaren van Gorcum vormt met het bijbehorende bedevaartcomplex een bijzonder monument. De kerk is bekend om haar bijzondere lichtinval. In juli wordt er een jaarlijkse bedevaartdag gehouden. In de maanden juli en augustus is het complex geopend voor bezoekers.

Traject Hartelkering > Maeslantkering 71,8 km

15 Hartelkering

Navigatieadres

De Hartelkering is gelokaliseerd tussen Spijkenisse (Hartelweg) en de A15 (Rotterdam) nabij RWS-gebouw. Plaatweg 30, 3192 XA Rotterdam. Gps-coördinaten: 51°51'58" NB 4°18'34" OL. Het binnenwerk is niet toegankelijk voor publiek. Wel langs te rijden met auto of fiets of bij het speciale uitzichtpunt (zie kaart (Groene Kruisweg/Plaatweg/Brielsemaasdijk) van dichtbij te bekijken. Diverse fiets- en wandelmogelijkheden. Nabijgelegen fietsknooppunt 24 – 43 – 80 – 99.

Routes

Landtongroute (2013) en Brielse Maasroute (2013): anwb.nl/fietsen/fietsroutes
Toeristisch overstappunt Bernisse & Spijkenisse: www.toproutenetwerk.nl

Om de Hartelkering beter te bekijken (omweg van 4 km): ga rechtdoor N493 *Groene Kruisweg* ri Spijkenisse Centrum. • Na rotonde bij de 5e verkeerslichten LA. Direct rechts parallelweg (Brielse Maas) en 2,5 km via *Plaatweg* en *Brielse Maasdijk* naar Hartelkering. • Weer terug via *Groene Kruisweg* naar A15 ri Rotterdam. • Op ring Rotterdam A4 ri Den Haag, Beneluxtunnel, en vervolgens ri A20 Hoek van Holland. • Neem afslag 6 ri Maasdijk (N220). • Bij verkeerslichten LA borden 'Maeslantkering' volgen. • Volg 'Maeslantkering' tot u weer bij deze stormvloedkering bent.

Hartelkering

Meer weten? Kijk op www.beleefdeltaroute.nl

© 2014 ANWB B.V.

Route: ANWB, Algemeen Ledenbelang; coördinatie: ANWB, Hanneke te Giffel, redactie: Silke Bouman; vormgeving: ANWB Studio, Hans Meeusen; cartografie: Landkaartje, Winifred Broeder; Beeld: Rijkswaterstaat. Alle rechten voorbehouden.

Deze route werd met de meeste zorg samengesteld. De juistheid van de gegevens is aan veranderingen onderhevig. Indien de informatie onjuistheden blijkt te bevatten, kan de uitgever daarvoor geen aansprakelijkheid aanvaarden. Opmerkingen en suggesties zijn welkom: anwbmedia@anwb.nl